

משרד ראש הממשלה
אגף הביקורת הפנימית

דוח ביקורת

יישום החלטת הממשלה
"ייעול תפעול משרדי הממשלה -
ממשלה ירוקה"
2013

15 בדצמבר 2014

יישום החלטת הממשלה בנושא "ממשלה ירוקה- ייעול התפעול של משרדי הממשלה" לשנת 2013

תקציר מנהלים

רקע כללי

הממשלה קיבלה ביום 31.12.2009 החלטה שעניינה "ייעול התפעול של משרדי הממשלה - ממשלה ירוקה"(החלטה מס' 1057).

ההחלטה מבטאת את מחויבותה של ממשלת ישראל לשיפור מצב הסביבה בישראל באמצעות אימוץ דפוסי ניהול והתנהגות המשלבים שיקולים של "קיימות" במסגרת הפעילות השוטפת של משרדי הממשלה.

ההחלטה הגדירה שורה של יעדים כמותיים להתייעלות סביבתית וקבעה כי מבקר הפנים בכל משרד ממשלתי יהא אחראי לעריכת ביקורת בנוגע ליישום ההחלטה. עוד קבעה ההחלטה כי המבקר יגיש את דוח הביקורת למנכ"ל המשרד ומנכ"ל המשרד ימסור אותו לשר להגנת הסביבה.

ביום 2.9.2012 התקבלה החלטת הממשלה מס' 5090 שעדכנה את היעדים האמורים ואף הוסיפה לה יעדים חדשים בנושא רכש משרדי ירוק.

להלן יעדי ההפחתה המעודכנים להם נדרש משרד ראש הממשלה:

נייר- 13%, חשמל- 2%, מים - 7%, דלק - 2% והפחתה בצריכת פחיות ובקבוקים. כמו כן נדרש שילוב תחליף סביבתי – רכישת נייר ממוחזר - 50% מכלל הרכש. בנוסף נדרש רכש משרדי ירוק בשנת 2013 - בערך של חמישה אחוזים מכלל הרכש המשרדי.

עיקר ממצאי הדוח

בהתאם להחלטת הממשלה מונה צוות משרדי ירוק בראשותו של סמנכ"ל בכיר למנהל ולמשאבי אנוש. הצוות מופקד על ביצוע פעולות להתייעלות סביבתית והפחתה בצריכת משאבים בהתאם ליעדים שנקבעו וכן על ביצוע פעולות נוספות אחרות להפיכת משרד ראש הממשלה למשרד ירוק.

כפי שנקבע בשנים הקודמות, לשם בחינת עמידת משרד ראש הממשלה ביעדי ההפחתה נבחרו 4 דיוורים בירושלים ולגביהם נעשתה מדידת הנתונים: המשרד הראשי (קפלן), בית רה"מ (בלפור) ושני דיוורי הגנזך: הסדנא ומקור חיים.

בשנת 2013 התכנס הצוות המשרדי פעם אחת בלבד וזאת חרף התראות הביקורת.

להלן נתוני הצריכה המרכזיים המופיעים בדוח:

נתוני צריכת המים:

צריכת המים	ממוצע שנות הבסיס	2012	2013	שינוי (באחוזים)
סה"כ הוצאה בש"ח	112,500	219,509	242,001	10.24%

מהנתונים עולה כי בשנת 2013 חלה עליה של כעשרה אחוזים לעומת השנה הקודמת והמשרד לא עמד ביעד ההפחתה שנקבע עבורו.

נתוני צריכת החשמל:

צריכת החשמל	ממוצע שנות הבסיס	2012	2013	שינוי (באחוזים)
סה"כ כמות בקוט"ש	7,163,900	6,391,480	5,979,910	-6.4
סה"כ הוצאה בש"ח	3,313,874	2,997,800	2,804,578	-6.4

מהנתונים עולה כי חלה ירידה של למעלה משישה אחוזים בצריכת החשמל בשנת 2013 והמשרד עמד ביעד ההפחתה שנקבע לו.

צריכת הנייר:

צריכת הנייר	ממוצע שנות הבסיס	2012	2013	שינוי (באחוזים)
סה"כ צריכה	6,250,000	אין דיווח	1,706,000	-72.7
סה"כ הוצאה בש"ח	194,000	אין דיווח	54,649	-71.8

מהנתונים עולה כי חלה ירידה של יותר משבעים אחוזים בצריכת הנייר שאינו ממוחזר והמשרד עמד ביעד ההפחתה שנקבע לו.

צריכת דלק וסולר:

	2012	2013	שינוי (באחוזים)
מס' רכבים	191	190	
צריכת דלק בליטרים	807,518.69	664,828.78	-17.6
צריכת סולר בליטרים	127,911.95	84,906.98	-33.6
סה"כ הוצאה-סולר בש"ח	802,763.9	512,253.23	-36.1
סה"כ הוצאה-דלק בש"ח	4,936,321.25	3,973,288.95	-19.5
סה"כ הוצאה-דלק וסולר בש"ח	5,739,084.9	4,485,542.21	-21.8

מהנתונים עולה כי חלה ירידה של כעשרים וחמישה אחוזים בממוצע בצריכת דלק וסולר וירידה של כעשרים אחוזים בהוצאות המשרד על דלק וסולר בשנת 2013. יוצא אפוא שהמשרד עמד ביעד ההפחתה שנקבע עבורו.

נתונים נוספים:

לביקורת נמסר כי בשנת 2013 רכש המשרד מוצרים חד פעמיים בסכום של 150,000 ₪. מתוכם נרכשו כוסות חד פעמיות וסכו"ם חד-פעמי מחומרים מתכלים בסכום של 50,000 ₪. לא נמצא תיעוד לגבי צריכת בקבוקים או פחיות שתייה כמתחייב מהחלטת הממשלה.

בנושא רכש משרדי ירוק - החלטת הממשלה המעודכנת קבעה כי על המשרד לוודא כי שיעור ההוצאה השנתית המוצא באמצעות מכרזים ירוקים בשנת 2013 יעמוד על חמישה אחוזים. עד למועד פרסום הדוח לא נמסרו לביקורת נתונים באם פורסמה הנחיה בנושא, כך שלא ניתן לדעת האם המשרד פעל בנושא ועמד ביעד ההפחתה, למעט הנתונים שנמסרו לעיל אודות רכש כוסות חד פעמיות וסכו"ם חד פעמי מחומרים מתכלים.

בנוסף, לא נערכו פעולות הדרכה להעלאת מודעות העובדים כמתחייב מהחלטת הממשלה

המלצות הביקורת

הביקורת ממליצה להנהלת המשרד לפעול לכינוס הצוות המשרדי הירוק באופן קבוע. כמו כן, ממליצה הביקורת לפעול לעדכן את כתבי המינוי של חברי הצוות.

בשל העובדה שהצוות המשרדי הירוק לא התכנס בשנת 2013 למעט פעם אחת בתחילת השנה יש לבחון לעומק את הסיבות לירידה בתחומי הצריכה השונים וזאת על מנת להבין את הסיבות לירידה, לשמר את ההישגים ולקבוע דרכי פעולה לשיפור בעתיד.

הביקורת מפנה את תשומת לב הנהלת המשרד והצוות המשרדי לצורך בעדכון ובקביעת דיורים מחודשת לצורך בחינת עמידת המשרד בהוראות ממשלה ירוקה בשנה הבאה הואיל ודיורי הגנרל שינו את מקומם ממקור חיים והסדנא למבנה אחר בהר החוצבים.

הביקורת ממליצה למנות בכל יחידה רלבנטית לנושא איש קשר שיהיה אמון על איסוף נתוני הצריכה, ריכוזם והעברתם לביקורת. איש הקשר יאסוף את הנתונים באופן שוטף ויעביר לביקורת נתונים עדכניים אחת לרבעון.

בשל חשיבות הטמעת מודעות הנושא בקרב עובדי המשרד ממליצה הביקורת לפעול להעלאת מודעות העובדים באמצעות מחלקת ההדרכה במשרד בהתאם להמלצות שעלו בדיוני הצוות המשרדי הירוק, שיתוף פעולה מצד העובדים ליוזמות ולפעולות הצוות המשרדי יסייעו למשרד לעמוד באופן מיטבי ביעדי ההתייעלות.

הביקורת מעירה את תשומת לב הנהלת המשרד לליקויים שהתגלו בשנים עברו וטרם תוקמו. הביקורת ממליצה להנהלת המשרד לפעול לתיקון הליקויים על מנת לעמוד באופן מיטבי ביישום החלטת הממשלה.

סיכום

בדיקת הביקורת את עמידת המשרד בישום החלטת הממשלה שנושאה "ייעול תפעול משרדי הממשלה- ממשלה ירוקה" מעלה כי המשרד עמד במרבית היעדים שנקבעו עבורו כפי שיפורט להלן:

המשרד עמד ביעד ההפחתה בצריכת החשמל. בשנת 2013 חלה ירידה של יותר מ- 6% בצריכת החשמל לעומת ממוצע שנות הבסיס.

המשרד עמד ביעד ההפחתה בצריכת הנייר שאינו ממוחזר. בשנת 2013 חלה ירידה של יותר מ- 70% בצריכת הנייר לעומת ממוצע שנות הבסיס. בנוסף, המשרד עמד ביעד שהגדירה ההחלטה ורכש נייר ממוחזר כחלק מהליך שילוב תחליף סביבתי.

המשרד עמד ביעד ההפחתה בצריכת הדלק והסולר. בשנת 2013 חלה ירידה של יותר מ- 20% בצריכת הדלק לעומת שנת 2012 שנקבעה בהחלטת הממשלה המעודכנת כשנת הבסיס לחישוב צריכת הדלק.

המשרד לא עמד ביעד ההפחתה בצריכת המים. בשנת 2013 חלה עלייה של יותר מ-10% בצריכת המים לעומת שנת 2012.

באשר לצריכת משאבים נוספים הנמדדים כמתחייב מהחלטת הממשלה, לביקורת נמסרו נתוני הוצאה כספית ביחס לרכישת כלים חד פעמיים מומרים מתכלים ושאינם מתכלים, אך לא נמסרו נתונים כמותיים. בנוסף, לא נמצא תיעוד לגבי צריכת בקבוקים או פחיות שתייה כמתחייב מהחלטת הממשלה.

בנוסף, לא נערכו פעולות הדרכה להעלאת מודעות העובדים כמתחייב מהחלטת הממשלה.

החלטת הממשלה המעודכנת קבעה כי על כל משרד ממשלתי לוודא כי שיעור ההוצאה השנתי המוצא באמצעות מכרזים ירוקים¹, מתוך כלל הוצאותיו השנתיות על רכש משרדי יעמוד בשנת 2013 על 5% ועד לסוף שנת 2016 על 12%. בישיבת הצוות המשרדי הוחלט כי תפורסם הנחייה שנושאה "רכש משרדי ירוק". עד למועד פרסום הדוח לא נמסר לביקורת באם פורסמה הנחייה בנושא או ננקטו צעדים אחרים בתחום ולפיכך לא ניתן לדעת האם המשרד עמד ביעד שנקבע, למעט, הנתונים שנמסרו לעיל אודות רכש כוסות חד פעמיות וסכומים חד פעמי מחומרים מתכלים.

מדוח זה עולה כי הצוות המשרדי הירוק התכנס רק פעם אחת בתחילת שנת 2013 וזאת חרף התראות חוזרות ונשנות מצד הביקורת.

הביקורת סבורה כי בשל העובדה שהצוות המשרדי לא התכנס באופן סדיר במהלך השנה ולא נעשו הליכי עבודה סדירים לשם צמצום הפערים ועמידה ביעדי ההתייעלות שנקבעו, לא נמצא הסבר מניח את הדעת לסיבות שהביאו להפחתה בצריכת המשאבים למעט ההפחתה בצריכת החשמל.

על המשרד לפעול ליישום ההמלצות על מנת לעמוד באופן מיטבי ביעדי ההתייעלות שנקבע בהחלטת הממשלה.

¹ מכרז ירוק- ע"פ הגדרת החשב הכללי הוא מכרז המתבסס על דפי מוצר ייעודיים הלוקחים בחשבון גם היבטי ייצור מקומי, בעל היבטים סביבתיים משופרים אשר יוכנו במשרד להגנת הסביבה.

1. מבוא

הממשלה קיבלה ביום 31.12.2009 החלטה שעניינה "ממשלה ירוקה - ייעול התפעול של משרדי הממשלה" (החלטה מס' 1057).

החלטה זו של הממשלה (להלן - "ההחלטה") נועדה להעמיד את ממשלת ישראל ומשרדי הממשלה כדוגמא ומופת לתפקוד סביבתי, המשלב שיקולי "קיימות"² במסגרת הפעילות השוטפת של הממשלה.

ההחלטה מבטאת מחויבות לשיפור מצב הסביבה בישראל באמצעות אימוץ דפוסי ניהול והתנהגות בהיבטים סביבתיים על ידי ציבור עובדי המדינה ובכלל זה, העומדים בראש משרדי הממשלה.

הממשלה קבעה בהחלטה יעדי מינימום המשותפים לכלל משרדי הממשלה. נקבע, כי ביצועי המשרדים בשנים 2008-2009 ישמשו מדד לקביעת נתוני הבסיס שהמשרד נדרש לחסוך ביחס אליהם ולקביעת רמת הצריכה היחסית של המשרד לעומת הממוצע בכלל משרדי הממשלה.

ההחלטה הגדירה שורה של יעדים כמותיים ומדידים להתייעלות סביבתית. עוד קבעה הממשלה שבסוף כל שנה אזרחית, החל מתום שנת 2011, יבחן המשרד להגנת הסביבה את הצורך בעדכון היעדים ושיעורי ההפחתה ויעדכנם במידת הצורך. עדכון זה יתבצע על ידי הודעה שתופץ למשרדי הממשלה מאת המשרד להגנת הסביבה.

בהחלטת הממשלה נקבע, כי מבקר הפנים בכל משרד ממשלתי יהא אחראי לעריכת ביקורת בנוגע ליישום ההחלטה לרבות אמצעים שננקטו ונתוני ביצוע של שיעורי ההפחתה שהושגו. עוד קבעה ההחלטה כי המבקר יגיש את דוח הביקורת למנכ"ל המשרד ומנכ"ל המשרד ימסור אותו לשר להגנת הסביבה

ביום 2.9.2012 התקבלה החלטת ממשלה מס' 5090 (להלן - "ההחלטה המעודכנת") שעדכנה את החלטת הממשלה מס' 1057 האמורה לעיל. ההחלטה המעודכנת קובעת יעדים חדשים לייעול התפעול של המשרדים וביניהם יעדי רכש ירוק מתוגברים למשרדי הממשלה, והעלאת יעד ההפחתה בצריכת הדלק.

2. מינוי צוות משרדי ירוק

החלטת הממשלה חייבה את משרדי הממשלה למנות "צוות משרדי ירוק" (להלן - "הצוות המשרדי") בראשות סמנכ"ל בכיר למנהל.

יוער, כי בהתאם להחלטה, ביום 26.1.2011 עודכן כתב המינוי לצוות המשרדי, וסמנכ"ל בכיר למנהל ומשאבי אנוש מונה ליו"ר הצוות.

על פי כתב המינוי, הצוות המשרדי מופקד, בין היתר, על ביצוע פעולות להתייעלות סביבתית והפחתה בצריכת משאבים בתחומי המים החשמל הנייר והדלק בהתאם ליעדים שנקבעו, וכן על ביצוע פעולות נוספות אחרות שיייעו ל "ירוק" משרד ראש הממשלה.

² קיימות מוגדרת כהתנהלות שאינה מזהמת את הסביבה המקומית והגלובאלית וחוסכת במשאבי טבע לטובת הדורות הבאים.

3. פעולות הביקורת

הביקורת התקיימה בחודשים ספטמבר- נובמבר 2014, לסירוגין.

הביקורת הסתיימה בבדיקתה בפרוטוקול מיישבת הצוות המשרדי וכן בדוחות משנת 2012 מטעם החברה המייעצת דאז למשרד.

הצוות המשרדי התכנס בשנת 2013 רק פעם אחת ביום 31 בינואר וזאת חרף התראות הביקורת.

יודגש, כי השוואת הנתונים בדוח זה המוצגת באחוזים מתייחסת לשינוי בצריכת המשאבים במשרד בשנת 2012 לבין צריכת המשאבים הממוצעת בשנים 2008-2009 כנקבע בהחלטת הממשלה. למעט נתוני צריכת הדלק לרכבים, אשר לגביהם שנת הבסיס היא 2012 כנקבע בהחלטת הממשלה המעודכנת.

דוח הביקורת לשנת 2013 אינו כולל את נתוני נציבות שירות המדינה כבשנה שעברה הואיל והנציבות בחרה השנה להוציא דוח בנפרד ממשרד ראש הממשלה.

4. יעדי ההתייעלות

להלן פירוט יעדי ההתייעלות המעודכנים שנקבעו למשרד ראש הממשלה על ידי המשרד להגנת הסביבה, בכפוף להחלטות הממשלה.

מוצר בו נדרשת הפחתת הצריכה	שיעור הפחתה הנדרש
נייר (סה"כ צריכה)	13%
חשמל (צריכה ממוצעת למ"ר)	2%
מים (סה"כ צריכה) ³	7%
בקבוקים (סה"כ צריכה)	11%
פחיות	לא נקבע יעד להפחתה כיוון שבשנות הבסיס המשרד לא רכש פחיות.
דלק (סולר ובנזין) - צריכה ממוצעת לרכב	2%
שילוב תחליף סביבתי	היעד הנדרש
נייר ממוחזר ⁴	50%
כוסות חד פעמיות עשויות מחומרים מתכלים מתוך כלל צריכת הכוסות	25%

³ יעד ההתייעלות בצריכת המים נבחנו גם ביחס למספר העובדים ולא רק לפי סה"כ צריכה.

⁴ שיעור צריכת נייר ממוחזר או אקולוגי יהיה 50% או יותר מכלל הנייר שצורך המשרד ובלבד שלפחות 25% מהנייר הנצרך הינו נייר ממוחזר ובלבד שהדבר אינו פוגע ביעילות הרכש הממשלתי כפי שייבחן ויקבע על ידי החשב הכללי.

5. מידת הנתונים (הערות שהתקבלו בעבר מחברת BDO)

א. חישוב צריכת המים והחשמל

בעקבות הקושי בהשגת נתונים מיחידות הקצה, החליט בשעתו הצוות המשרדי להתמקד בארבעה דיורים בלבד, שצריכתם הוגדרה על ידי המשרד כצריכה משמעותית: המעון הרשמי של ראש הממשלה, המשרד הראשי ושני דיורי הגנזך-רחוב הסדנא ומקור חיים.

ב. מורכבות חישוב צריכת הדלק לרכבים

למשרד נתוני צריכת דלק בש"ח ולא בליטרים. הצריכה בליטרים חושבה על סמך מחיר חש"ל לסולר ולבנזין.

6. ריכוז ממצאים

1. בהתאם להחלטת הממשלה, ביצועי המשרדים בשנים 2008-2009 אמורים לשמש מדד לקביעת נתוני הבסיס שהמשרד נדרש לחסוך ביחס אליהם ולקביעת רמת הצריכה היחסית של המשרד לעומת הממוצע בכלל משרדי הממשלה.

החלטת הממשלה המעודכנת מסייגת את המדד לנתוני הבסיס וקובעת כי לעניין צריכת דלק לרכב, קביעת נתוני הבסיס ורמת הצריכה תיעשה תוך שימוש בנתוני צריכת הדלק לרכב של המשרדים בשנת 2012.

2. כנקבע בהחלטת הממשלה המעודכנת, על המשרד היה לרכוש נייר ממוחזר בשיעור של 50% מסך כלל צריכת הנייר במשרד.

לביקורת נמסר, כי החל משנת 2012 המשרד עבר לשימוש בנייר ממוחזר, למעט בארכיב המשרד. זאת לאור העובדה, כי הנייר הממוחזר מוציא שבבים אל תוך המכונות ובשל רגישות המכונות ומהירות עבודתן המכונות ניזוקות עד כדי הפסקת עבודתן.

יוער, כי הנושא נבדק מול משרדי ממשלה נוספים שנתקלו בבעיה דומה.

3. הביקורת התמקדה בדוח זה בפעולות שנקט המשרד לצורך עמידתו ביעדי ההתייעלות לשם הובלת התהליך ליישום החלטת הממשלה, כדלקמן:

א. צריכת מים

להלן פירוט נתוני צריכת המים לשנת 2013 בהשוואה לשנים קודמות:

צריכת המים	ממוצע שנות הבסיס	2012	2013	שינוי (באחוזים)
סה"כ הוצאה (בש"ח)	112,500	219,509	242,001	10.24%

מנתוני שנת 2013 עולה כי המשרד לא עמד ביעד ההפחתה שנקבע לו וחלה עלייה של כ- 10% בשיעור צריכת המים לעומת שנת 2012.

יוער כי הביקורת סבורה שיש לראות בנתוני שנת 2012 את נתוני הבסיס לחישוב עמידה ביעדי ההפחתה בנושא צריכת המים במשרד וזאת בשל העובדה שמוני המים הישנים לא שיקפו נאמנה את הצריכה. בשנת 2012 הוחלפו מוני המים במונים חדשים ולכן יש לראות ב-2012 את שנת הבסיס לחישוב העמידה ביעדי הפחתה.

הביקורת מציינת כי אחד הגורמים המרכזיים המשפיע על הגידול בצריכת המים במשרד הראשי הינו ריבוי המבקרים במשרד. בהיעדר תיעוד למספר המבקרים במשרד, גורם זה לא נלקח בחשבון בחישוב נתוני צריכת המים הממוצעת לעובד.

הביקורת העלתה כי במשרד נבחנו בעבר מספר חלופות לחיסכון במים וחלקן נמצאות בשלבי ביצוע:

• **איסוף מי מזגנים לטובת השקית צמחיה**

המזגנים הקיימים במשרד הינם מדגם ישן ולכן לא ניתן לאסוף מי מזגנים לטובת השקית צמחים. לביקורת נמסר, כי קיימת תוכנית להחלפת המזגנים במשרד למזגנים חסכוניים הכוללים אגנית למאגר מים, אך הנושא מותנה באישור תקציבי. לביקורת נמסר כי עם המעבר למערכות מיזוג חדשניות המים יאספו וישמשו להשקיית הגינות.

• **שימוש בצמחייה חסכונית במים**

במהלך שנת 2012 החל שימוש בצמחיה חסכונית במים וההשקיה מתבצעת באמצעות טפטפות. הליך המעבר לצמחיה חסכונית במים נמשך בהדרגה גם בשנת 2013.

לסיכום, הנתונים מלמדים כי המשרד לא עמד ביעד ההפחתה שנקבע לו וחלה עלייה של כעשרה אחוזים בצריכת המים בשנת 2013. עוד עולה כי במשרד נבחנות שתי חלופות לחיסכון במים בשלבי ביצוע.

ב. צריכת חשמל

להלן פירוט נתוני צריכת החשמל לשנת 2013 בהשוואה לשנים קודמות:

צריכת החשמל	ממוצע שנות הבסיס	2012	2013	שינוי (באחוזים)
סה"כ כמות בקוט"ש	7,163,900	6,391,480	5,979,910	-6.4
סה"כ הוצאה בש"ח	3,313,874	2,997,800	2,804,578	-6.4

מנתוני הטבלה עולה כי מגמת הירידה שנצפתה בשנה הקודמת (ירידה של 9.5% בהוצאה בש"ח) נמשכת ובשנת 2013 חלה ירידה של 6.4% בסך ההוצאה בשקלים עבור צריכת החשמל.

יוער, כי על אף שנתוני צריכת החשמל מתייחסים לארבעה דיוורים, עיקר הירידה בצריכת החשמל מיוחסת למשרד הראשי ברחוב קפלן 3.

לביקורת נמסר כי במשרד נבחנות כיום מספר אפשרויות נוספות לחיסכון בחשמל, כפי שיפורט להלן:

• **החלפת גופי תאורה בנורות חסכוניות בחשמל:**

לביקורת נמסר כי במהלך שנת 2013 הוחלפה תאורת מסדרונות המשרד לתאורת LED.

• **החלפת המזגנים הישנים במזגנים חסכוניים:**

לביקורת נמסר כי המזגנים החדשים שנרכשים החל משנת 2013 הינם מסוג "אינורטר" – כך שאין צורך בהתקנת גלאי נוכחות.

לסיכום, הנתונים מלמדים כי המשרד עמד ביעד ההפחתה שנקבע לו וחלה ירידה של יותר משישה אחוזים בצריכת החשמל בשנת 2013. חלק מהירידה בצריכה ניתן לייחס לפעולות שנקט המשרד כדוגמת החלפת גופי תאורה במסדרונות לתאורת לד חסכונית.

ג. צריכת נייר שאינו ממוחזר

להלן פירוט נתוני צריכת הנייר שאינו ממוחזר לשנת 2013 בהשוואה לשנים קודמות:

צריכת הנייר	מוצע שנות הבסיס	2012	2013	שינוי (באחוזים)
סה"כ צריכה	6,250,000	אין דיווח	1,706,000	-72.7
סה"כ הוצאה בש"ח	194,000	אין דיווח	54,649	-71.8

מנתוני הטבלה עולה כי צריכת נייר שאינו ממוחזר בשנת 2013 פחתה ביותר מ-70% לעומת ממוצע שנות הבסיס. יצוין כי נייר שאינו ממוחזר משמש לתפעול ארכיב המשרד, היות והנייר הממוחזר מוציא שבבים אל תוך המכונות ובשל רגישות המכונות ומהירות עבודתן המכונות ניזוקות ויוצאות מכלל שימוש.

החלטת הממשלה התייחסה גם לשילוב תחליף סביבתי וקבעה כי על המשרד לרכוש נייר ממוחזר. על פי ההחלטה: "שיעור צריכת נייר ממוחזר או אקולוגי יהיה 50% או יותר מכלל הנייר שצורך המשרד, ובלבד שלפחות 25% מהנייר הנצרך הינו נייר ממוחזר ובלבד שהדבר אינו פוגע ביעילות הרכש הממשלתי כפי שייבחן ויקבע על ידי החשב הכללי".

לביקורת נמסר כי החל משנת 2012 המשרד עבר לשימוש בנייר ממוחזר ובשנת 2013 רכש המשרד נייר ממוחזר בעלות של 53,880 ₪ כמות של 287,200 דפים.

לביקורת נמסר כי במשרד נבחנו בעבר מספר אפשרויות לחסכון בנייר שחלקן נמצאות בשלבי ביצוע, כמפורט להלן:

• מעבר להדפסה דו צדדית

החל מחודש מרס 2013 עבר המשרד להדפסה דו צדדית במרבית המדפסות הקיימות במשרד.

• מעבר למערכת נוכחות במרכבה ESS

בשנת 2013 עבר המשרד למערכת נוכחות במרכבה. משמעות המעבר הוא חיסכון של כ- 4000 דפים בחודש, חיסכון בשימוש במדפסות ובציוד מתכלה.

לסיכום, הנתונים מלמדים כי המשרד עמד ביעד ההפחתה שנקבע לו וחלה ירידה בצריכת הנייר שאינו ממוחזר ביותר משבעים אחוזים בשנת 2013. בנוסף, עמד המשרד ביעד לשילוב תחליף סביבתי ורכש נייר ממוחזר.

ד. כוסות חד פעמיות מחומרים מתכלים ושאינם מתכלים

כנקבע בהחלטת הממשלה, על המשרד לרכוש כוסות חד פעמיות העשויות מחומרים מתכלים בשיעור של כ- 25% מכלל הכוסות החד פעמיות הנרכשות במשרד.

לביקורת נמסר כי בשנת 2013 רכש המשרד מוצרים חד פעמיים מתכלים ושאינם מתכלים בסכום של 150,000 ₪. מתוכם נרכשו כוסות חד פעמיות וסכו"ם חד-פעמי מחומרים מתכלים בסכום של 50,000 ₪. עוד נמסר לביקורת כי ההזמנה עבור כוסות וסכו"ם מחומרים מתכלים בוצעה ברבעון האחרון של שנת 2013, כך שנעשה שימוש במוצרים שנקנו גם בשנת 2014.

ה. בקבוקים ופחיות שתייה

לא נמצא תיעוד לגבי צריכת בקבוקים או פחיות שתייה לשנת 2013 ועל כן לא ניתן לערוך השוואה לצורך קבלת מדד התייעלות.

ו. צריכת דלק - בנזין וסולר

להלן פירוט נתוני צריכת דלק (בנזין וסולר) לרכבים ממשלתיים לשנים 2012 ו- 2013

שינוי (באחוזים)	2013	2012	
	190	191	
-17.6	664,828.78	807,518.69	צריכת דלק בליטרים
-33.6	84,906.98	127,911.95	צריכת סולר בליטרים
-36.1	512,253.23	802,763.9	סה"כ הוצאה- סולר בש"ח
-19.5	3,973,288.95	4,936,321.25	סה"כ הוצאה - דלק בש"ח
-21.8	4,485,542.21	5,739,084.9	סה"כ הוצאה-דלק וסולר בש"ח

החלטת הממשלה המעודכנת קובעת את שנת 2012 כשנת הבסיס לחישוב עמידה ביעדי הסכון בדלק במשרדי הממשלה.

מהטבלה עולה כי המשרד עמד ביעדי הפחתה כפי שנקבעו בהחלטת הממשלה המעודכנת, והוצאה הכללית על דלק וסולר בשנת 2013 פחתה ביותר מעשרים אחוזים.

יצוין כי נתוני המשרד לצריכת דלק (בנזין וסולר) מדווחים ונמסרים לביקורת בש"ח בלבד ולא בליטרים. לאור האמור, צריכת הדלק בליטרים חושבה על סמך מחיר חשכ"ל לסולר ובנזין ע"פ מחירון דלק עדכני – חשכ"ל.

לביקורת נמסר כי במשרד נבחנו בעבר מספר הצעות לצמצום צריכת הדלק כמפורט להלן

- התקנת מכשיר לחץ אויר ברכבים.
 - הדרכות לנהיגה חסכונית בדלק לנהגים.
 - ארגון הסעות משותפות לעובדים הנוסעים ליעדים זהים או יעדים סמוכים. המלצה זו עשויה להביא לצמצום צריכת הדלק, צמצום זיהום אויר וחסכון בעלויות.
 - דימום מנועים ע"י נהגי שרים ובכירים הממתינים ברכבם בעת קיום דיונים במשרד.
- לביקורת לא נמסר אילו צעדים בוצעו בתחום ולכן לא ניתן להבין את הסיבות שהביאו לירידה בצריכת הדלק.

לסיכום, מהנתונים עולה כי המשרד עמד ביעד הפחתה שנקבעה לו וחלה ירידה של יותר מעשרים אחוזים בצריכת הדלקים בשנת 2013. עם זאת, מאחר ולא נמסרו לביקורת נתונים בדבר צעדי החיסכון המבוצעים בפועל, לא ניתן להבין ולנתח את הסיבות שהביאו לירידה וממילא לא ניתן לשמר מגמה זו.

ז. חומרים ופסולת

הממשלה קבעה בהחלטתה כי יש לנקוט בפעולות בתחום החיסכון בחומרים ופסולת. לביקורת נמסר כי במשרד נבחנו בעבר מספר הצעות לחיסכון בחומרים וצמצום הפסולת אשר חלקן כבר מיושמות, על אף בקשות חוזרות ונשנות מצד הביקורת לא נמסרו נתונים עדכניים ולכן לא ניתן לדעת במדויק אילו מההצעות ממשיכות להתבצע כיום. להלן ההצעות שנבחנו:

1. מחזור טונרים משומשים - בהתאם למכרז חשכ"ל מספר 14-2008, חברת "אפיק מוצרי הדפסה בע"מ" אחראית לאיסוף טונרים משומשים ממשרדי הממשלה.
יודגש, כי על פי תנאי המכרז, כל משרד יהא זכאי לקבל 5 שו בגין כל טונר שיועבר למיחזור.
2. רכישת טונרים מחודשים - מנתוני המשרד להגנת הסביבה עולה כי רכישת טונר מחודש זולה משמעותית מרכישת טונר חדש.
3. איסוף נורות פלורסנט ומחזורן ברמת חובב.
4. רכישת סוללות נטענות.
5. העברת סוללות להטמנה מוסדרת.
6. הקמת מתקן לאיסוף ומחזור פסולת אלקטרונית ביתית.

ח. פעולות מחלקת ההדרכה

מנהל תחום הדרכה מסר לביקורת כי בשנת 2013 לא נתקבלה כל בקשה מגורם כלשהוא במשרד לקיים הדרכות בנושא ממשלה ירוקה ולכן לא נערכו פעולות הדרכה להעלאת מודעות העובדים לנושא ממשלה ירוקה.

ט. רכש משרדי ירוק

החלטת הממשלה המעודכנת קבעה כי על כל משרד ממשלתי לוודא כי שיעור הוצאה השנתי המוצא באמצעות מכרזים ירוקים⁵, (מתוך כלל הוצאותיו השנתיות על רכש משרדי) יהיה כמפורט להלן:

- א. בשנת 2013 - 5%
- ב. עד לסוף שנת 2016 - 12%
- ג. עד לסוף שנת 2020 - 20%

בפרוטוקול הצוות המשרדי מיום 31.1.2013 הוחלט כי ועדות המכרזים וועדות ענ"א יפרסמו מכרזים הכוללים דרישה לשימוש במוצרים ירוקים ותפורסם הנחייה בנושא.

עד למועד פרסום הדוח לא נמסר לביקורת באם פורסמה הנחייה בנושא או ננקטו צעדים אחרים בתחום, ולפיכך לא ניתן לדעת באם עמד המשרד ביעד שנקבע, למעט רכש ירוק של כוסות וסכו"ם חד פעמיים מחומרים מתכלים.

⁵ מכרז ירוק- ע"פ הגדרת החשב הכללי הוא מכרז המתבסס על דפי מוצר ייעודיים הלוקחים בחשבון גם היבטי ייצור מקומי, בעל היבטים סביבתיים משופרים אשר יוכנו במשרד להגנת הסביבה.

7. המלצות

1. הביקורת ממליצה להנהלת המשרד לפעול לכינוס הצוות המשרדי הירוק באופן קבוע. כמו כן, ממליצה הביקורת לעדכן את כתבי המימון של חברי הצוות.
2. בשל העובדה שהצוות המשרדי הירוק לא התכנס בשנת 2013 למעט פעם אחת בתחילת השנה יש לבחון לעומק את הסיבות לירידה בתחומי הצריכה השונים וזאת על מנת להבין את הסיבות לירידה, לשמר את ההישגים ולקבוע דרכי פעולה לשיפור בעתיד.
3. הביקורת מפנה את תשומת לב הנהלת המשרד והצוות המשרדי לצורך בעדכון ובקביעה מחודשת של הדיורים שיבדקו לצורך בחינת עמידת המשרד בהוראות ממשלה ירוקה בשנה הבאה הואיל ודירי הגמך שינו את מקומם ממקור חיים והסדנא למבנה אחר בהר חוצבים.

5. בשל הקושי החוזר מדי שנה באיסוף הנתונים ממליצה הביקורת למנות בכל יחידה רלבנטית לנושא איש קשר שיהיה אמון על איסוף נתוני הצריכה, ריכוזם והעברתם לביקורת. איש הקשר יאסוף את הנתונים באופן שוטף ויעביר לביקורת נתונים עדכניים אחת לרבעון.
6. בשל הסיבות הטמעת מודעות הנושא בקרב עובדי המשרד ממליצה הביקורת לפעול להעלאת מודעות העובדים באמצעות מחלקת ההדרכה במשרד בהתאם להמלצות שעלו בדיוני הצוות המשרדי הירוק. שיתוף פעולה מצד העובדים ליחמות ולפעולות הצוות המשרדי יסייעו למשרד לעמוד באופן מיטבי ביעדי ההתייעלות.
7. הביקורת מעירה את תשומת לב הנהלת המשרד לליקויים שהתגלו בשנים עברו וטרם תוקנו. הביקורת ממליצה להנהלת המשרד לפעול לתיקון הליקויים על מנת לעמוד באופן מיטבי ביישום החלטת הממשלה.

8. סיכום

בדיקת הביקורת את עמידת המשרד בישום החלטת הממשלה שנושאה "ייעול תפעול משרדי הממשלה- ממשלה ירוקה" מעלה כי המשרד עמד במרבית היעדים שנקבעו עבורו כפי שיפורט להלן:

המשרד עמד ביעד ההפחתה בצריכת החשמל. בשנת 2013 חלה ירידה של יותר מ- 6% בצריכת החשמל לעומת ממוצע שנות הבסיס.

המשרד עמד ביעד ההפחתה בצריכת הנייר שאינו ממוחזר. בשנת 2013 חלה ירידה של יותר מ- 70% בצריכת הנייר לעומת ממוצע שנות הבסיס. בנוסף, המשרד עמד בייעד שהגדירה ההחלטה ורכש נייר ממוחזר כחלק מהליך שילוב תחליף סביבתי.

המשרד עמד ביעד ההפחתה בצריכת הדלק והסולר. בשנת 2013 חלה ירידה של יותר מ- 20% בצריכת הדלק לעומת שנת 2012 שנקבעה בהחלטת הממשלה המעודכנת כשנת הבסיס לחישוב צריכת הדלק.

המשרד לא עמד בייעד ההפחתה בצריכת המים. בשנת 2013 חלה עלייה של יותר מ-10% בצריכת המים לעומת שנת 2012.

באשר לצריכת משאבים נוספים הנמדדים כמתחייב מהחלטת הממשלה, לביקורת נמסרו נתוני הוצאה כספית בגין רכישת כוסות וסכו"ם חד פעמיים מחומרים מתכלים, אך לא נמסרו כמויות המוצרים שנרכשו. באשר לצריכת בקבוקים או פחיות שתייה- לא נמצא תיעוד כמתחייב מהחלטת הממשלה.

בנוסף, לא נערכו פעולות הדרכה להעלאת מודעות העובדים כמתחייב מהחלטת הממשלה.

החלטת הממשלה המעודכנת קבעה כי על המשרד לוודא כי שיעור ההוצאה השנתי המוצא באמצעות מכרזים ירוקים מתוך כלל הוצאותיו השנתיות על רכש משרדי יעמוד בשנת 2013 על 5% ועד לסוף שנת 2016 על 12%. בישיבת הצוות המשרדי הוחלט כי תפורסם הנחייה שנושאה "רכש משרדי ירוק". עד למועד פרסום הדוח לא נמסר לביקורת באם פורסמה הנחייה בנושא, או ננקטו צעדים אחרים בתחום ולפיכך לא ניתן לדעת האם המשרד עמד ביעד שנקבע למעט רכש ירוק של כוסות וסכו"ם חד פעמי מחומרים מתכלים.

מדוח זה עולה כי הצוות המשרדי הירוק התכנס רק פעם אחת בתחילת שנת 2013 וזאת חרף התראות חוזרות ונשנות מצד הביקורת.

הביקורת סבורה כי בשל העובדה שהצוות המשרדי לא התכנס באופן סדיר במהלך השנה ולא נעשו הליכי עבודה סדירים לשם צמצום הפערים ועמידה ביעדי ההתייעלות שנקבעו, לא נמצא הסבר מניח את הדעת לסיבות שהביאו להפחתה בצריכת המשאבים למעט ההפחתה בצריכת החשמל.

על המשרד לפעול ליישום ההמלצות על מנת לעמוד באופן מיטבי ביעדי ההתייעלות כפי שנקבע בהחלטת הממשלה.